รายงานสรุปผล การดำเนินงานโครงการจัดบริการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของสถานพยาบาลภาครัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร

(Result Report of Managing Program for Health Behavior Modification of Public and Private Hospitals in Bangkok Metropolis)

อังศินันท์ อินทรกำแหงและคณะ

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยเชิงประเมินผลครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของสถานพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจาก สปสช. เขต 13 กรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2553 2) ศึกษาอิทธิพลของการบริหารจัดการโครงการตามหลัก PROMISE ปัจจัยบริบททั่วไปของโครงการ ปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการ ที่ส่งผลต่อผลผลิตของการดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3) เปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพ 3Self และตัวชี้วัดทางชีวเคมี ได้แก่ ค่า BMI ค่าระดับไขมันในเลือด ระดับน้ำตาลในเลือด ค่าความดันโลหิตก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการและ4) ศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนและอุปสรรค ต่อการดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้กับกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเมตาบอลิกของสถานบาลในเขตกรุงเทพมหานครในช่วงกรกฎาคม - พฤศจิกายน 2553 โดยกลุ่มตัวอย่างผู้รับบริการเป็นผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเมตาบอลิก รวม 4,649 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลระหว่างโครงการมี 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มหัวหน้าโครงการ 30 คน กลุ่มผู้บังคับบัญชาของหัวหน้าโครงการ 30 คนและผู้เข้ารับบริการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สถิติทดสอบ t-test และPath Analysis ในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) เครื่องมือที่ใช้ในประเมินโครงการเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 4 ระดับ รวม 21 ข้อและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างพัฒนามาจากแนวคิดการประเมินโครงการ CIPP Model และ Logic Model และแบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ 3 Self ได้แก่ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง (Self-efficacy) แบบสอบถามการกำกับพฤติกรรมสุขภาพตนเอง (Self-regulation) แบบสอบถามการดูแลสุขภาพตนเอง (Self- care) มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.73 -0.85 ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการประเมินระหว่างการดำเนินโครงการโดยการเปรียบเทียบคะแนนความคิดเห็นในภาพรวมระหว่างกลุ่มผู้เข้ารับบริการ กลุ่มหัวหน้าโครงการ และกลุ่มผู้บังคับบัญชา พบว่ามีคะแนนผลการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 3.219*) เมื่อทำการเปรียบเทียบเทียบคะแนนการประเมินเป็นรายคู่พบว่า กลุ่มผู้เข้ารับบริการให้คะแนนการประเมินสูงกว่ากลุ่มผู้บังคับบัญชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าเฉลี่ย 3.52 > 3.35) เมื่อทำการเปรียบเทียบ

คะแนนผลการประเมินในด้านบริบททั่วไป ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ระหว่างกลุ่มผู้เข้ารับบริการ กลุ่มหัวหน้าโครงการ และกลุ่มผู้บังคับบัญชา และการใช้หลัก PROMISE ในโครงการ ตามความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เข้ารับบริการและกลุ่มหัวหน้าโครงการ พบว่า มีคะแนนผลการประเมินทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกันหรือความคิดเห็นสอดคล้องไปทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อทำการเปรียบเทียบผลการประเมินในด้านกระบวนการพบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนผลการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 10.448**) เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนการประเมินเป็นรายคู่พบว่า กลุ่มผู้เข้ารับบริการให้คะแนนการประเมินสูงกว่ากลุ่มผู้บังคับบัญชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3.51 > 3.13) และกลุ่มหัวหน้าโครงการให้คะแนนการประเมินสูงกว่ากลุ่มผู้บังคับบัญชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3.52 > 3.13)

2) ปัจจัยการบริหารจัดการโครงการตามหลัก PROMISE Model และปัจจัยด้านCIPP Model ของการดำเนินโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของสถานพยาบาล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลผลิตของโครงการ (Product) ได้แก่ การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) บริบททั่วไปของโครงการ (Context) และกระบวนการ (Process) มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.37, 0.31 และ 0.88 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสามารถร่วมกันทำนายผลผลิตของโครงการได้ร้อยละ 69 และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ ผลผลิตของโครงการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) การบริหารจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน(Result based management) การมองโลกแง่ดี(Optimism) การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Individual or client center) และการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองของผู้รับบริการ (Self-esteems)

3) หลังการเข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก PROMISE Model พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมสุขภาพ 3 Self ได้แก่ การรับรู้ความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง การกำกับพฤติกรรมสุขภาพตนเอง และการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมากกว่าร้อยละ 70 มีพฤติกรรมสุขภาพ 3Self เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ และ มีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) ค่าความดันโลหิตบน ค่าความดันโลหิตล่าง รอบเอว (วัดเป็นนิ้ว) ค่ารอบเอว(วัดเป็นเซนติเมตร) ค่าไขมันในเส้นเลือด(Cholesterol) จำนวนบุหรี่ที่สูบ (เป็นมวน) ค่าไขมันสะสมในร่างกาย ค่าไขมันในเลือด ค่าระดับน้ำตาลในเลือด ค่าเฉลี่ยน้ำตาลสะสม เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีค่ารอบวงเอวต่อรอบสะโพก และค่าน้ำหนักตัว (กิโลกรัม) ไม่แตกต่างจากก่อนเข้าร่วมโครงการ

4) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรสุขภาพประสบความสำเร็จได้แก่ การที่ผู้เข้าร่วมโครงการสมัครใจเข้าโครงการจึงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความหลากหลายและมีเวลาเตรียมงานโครงการน้อย คณะทำงานมีจำนวนน้อย เทคนิคการจัดกิจกรรมไม่มีความหลากหลาย